

Колесник О.П.

студентка,

Київський національний університет культури і мистецтв

КУЛЬТУРА ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ

Культура є універсальною формою соціальної комунікації, механізмом розвитку різних етапів індивідів, спільнот і суспільства в цілому. Вона реалізується як форма взаємодії всіх елементів соціуму. У культурі як складній системі змістотворних принципів, зразків і знаково-символічних форм важливе місце займає народна культура і художня творчість.

В сучасних умовах масштабної глобалізації і тотальному пануванню культури масового споживання зростає роль народної культури як стабілізуючої суспільства підсистеми культури. Багатонаціональні спільноти переживають процес активізації традиційних форм народної творчості, що дозволяють відродити, зберегти і транслювати смислові принципи функціонування національної культури. Народна творчість знаходить величезне значення і в збереженні культурного різноманіття світу.

У кінці ХХ – на початку ХХІ ст. спостерігається посилена увага до вивчення мови фольклорних текстів [1, с. 96]:

– стилістично семантико-структурні особливості – О. Остроушко, В. Баденкова, Н. Брильова, С. Степанов, Г. Таранюк;

– лексико-синтаксична структура казок – С. Лавриненко, О. Бондар, К. Данильчук;

– антропонімія коломийок – Н. Колесник;

– ексикограматичні якості дум – М. Ландер, Н. Василькова;

– семантико-синтаксична будова загадок – А. Мойсієнко.

Категорія «народна творчість» фіксує складний багатоаспектний соціальний феномен, тому досліджується і інтерпретується різними науковими напрямками, що досліджують культуру. Однак, якщо в умовах модернізації суспільства найбільш істотним для науки є перехід від предметної до проблемної орієнтації, то народна творчість як одна з актуальних соціальних проблем потребує комплексного синтетичного підходу визначення її істотних властивостей і характеристик.

У першому в Україні словнику-довіднику про національні скарби усної народної словесності «Українська фольклористика» (Тернопіль, 2008) зазначається, що в українську науку цей термін почав входити в останній чверті ХІХ ст. (у працях М. Драгоманова, І. Франка) і вживався як синонім визначень «народна словесність», «усна народна творчість», «народна поетична творчість», які й досі є часто вживаними в українській фольклористиці [5, с. 396-397].

Усна народна творчість – колективна художня літературна і музична творча діяльність народу, яка засобами мови зберегла знання про життя і природу, давні культи і вірування, а також відбиток світу думок, уявлень, почуттів і переживань, народно-поетичної фантазії.

Основні літературні жанри фольклору – перекази, пісні, казки, епос; музичні – пісні, інструментальні наспіви і п'єси; театральні – драми, сатиричні п'єси, театр ляльок; а також танці. Фольклор є історичною основою світової художньої культури, джерелом національних художніх традицій, а також виразником народної свідомості та ідентичності.

Усна народна словесність є однією з форм суспільної свідомості, узагальнення життєвого досвіду, виразу колективного світогляду й естетичного відношення до дійсності. У фольклорі відображені різні прояви життєдіяльності людини, її матеріальні та духовні потреби, історичне буття, соціальні відносини, характерні реалії сімейного і громадського побуту, філософія, вірування, релігійні, морально-етичні, звичаєво-правові установки, естетичні ідеали, особисті людські переживання і настрої. Залежно від розмаїття змісту і формальних ознак, багатогранний і багатоплановий національний фольклорний масив класифікується на різні типи, роди і види – жанри творів, їх тематичні групи [4].

Західнополіська культурна спільнота сформувалась у додержавний період. Археологи Ю. Кухаренко, І. Русанова, І. Біруля, О. Іов на підставі наявності парних курганів, особливого типу кераміки і поселень, зробили висновок про те, що регіон був заселений переважно волинянами. Не викликає сумніву приналежність населення Західного Полісся до дулібського союзу, оскільки найпоширенішим типом жіночих прикрас є скроневі каблучки у півтора обороти.

Етнографічна східнослов'янська спорідненість цього регіону має глибоке коріння, адже сягає ще праслов'янської минувшини, співучасті у формуванні давньоруської народності та державності, боротьби з іноземними загарбниками. Вона ґрунтується «на активній участі жителів різних його частин у козацько-селянських війнах, національно-визвольній боротьбі українського народу, на жвавих економічних і культурних стосунках. Цим зумовлюється і загальний характер всіх ділянок традиційно-побутової культури населення Полісся, в якій поряд з національно-визначальними збереглося чимало елементів і рис східнослов'янської архаїки та спільності. Ця культурна традиція не однакова на всій території Українського Полісся, у різних місцевостях вона має певні регіональні особливості. Походять вони, очевидно, від приналежності різних частин Полісся після давньоруського часу до різних державно-політичних утворень (Великого Князівства Литовського, Польщі, Росії), переорієнтацій і змін господарсько-економічних відносин, особливостей міжетнічних контактів, певної природної ізольованості цього краю» [2, с. 131].

Розвиваючись на території етнічного пограниччя культура одягу західнополіського регіону України зазнала відчутних впливів з боку сусідів – поляків Одяг, як відомо, паспортизує не тільки етнічну або регіональну належність етносу, а й може свідчити про вік, соціальне положення людини. Найбільш багатим і аксесуарно різноманітним є так званий ритуальний одяг, який відбиває космогонічні уявлення кожного народу, його морально-ціннісні орієнтири.

Етнокультурні взаємовпливи західнополіського регіону виявлені у різних жанрах і творах усної народної творчості. Усна народна творчість цього регіону надзвичайно глибоко відображає минуле України.

Традиції та інновації – дві взаємозалежні боку розвитку народної творчості, які містять в собі як стійкі, так і мінливі моменти. Стійкі моменти формують традицію, завдяки яким кожне покоління засвоює культурний досвід людства. Однак народна творчість знаходиться в постійному русі, зміні. Новації це один із способів розвитку народної творчості, появи нових видів, форм, які викликають інтерес у молодого покоління, що дає можливість реалізації нових альтернативних проєктів в галузі народної культури, так фольклор замінюється фольклоризмом, майстри декоративно-прикладної творчості використовують нові технологічні процеси, при виготовленні традиційних виробів. Основна характеристика народної творчості полягає в єдності традиції і новації. В умінні розуміти і засвоювати новації, і складається життєздатність традиції, і ця здатність є одним з індикаторів життєдіяльності народної творчості.

Базовим елементом державної політики щодо збереження культурної спадщини є збереження традиційної народної творчості як наймасовішої форми культурної діяльності. З метою реалізації цього напрямку розроблена система заходів зі збереження нематеріальної культурної спадщини народів, яка повинна стимулювати діяльність фольклорних колективів та майстрів декоративно-прикладного мистецтва, створення умов для залучення дітей та молоді до занять, пов'язаних з народною культурою, сприятиме подальшій інтеграції Росії в світовий культурний процес і зміцненню її позитивного образу за кордоном, підвищення конкурентоспроможності товарів вітчизняної культури на міжнародному ринку і посилення впливу російської культури на світові культурні процеси.

Список використаних джерел:

1. М'ягкота І. З історії формування терміносистеми українського фольклору. Львівський державний університет фізичної культури. – 2011. – С. 96-102.
2. Макачук С.А. Етнографія України: Навч. посібн. Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Львів: Світ, 2004. – 520 с.
3. Теорія літератури. URL: <http://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi>
4. Усна народна творчість. URL: <http://carpathians.eu/karpatskii-narod/zhittja-i-pobut/pobut/usna-narodna-tvorchist.html>
5. Чернопиский М. Українська фольклористика: словник-довідник. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 448 с.